याजयन्ति च ये पूगांस्तांश्च श्राद्धे न भोजयेत्"।)
धुस्तूरः। इत्यमरः। २। ४। ७७॥
("कितवाङ्गयोर्वीजं नागरं सहरीतकम्।
चूर्णीकृत्यार्द्रकरसैः"॥ इति वैद्यककषायसंग्रहे
कासाधिकारे शम्भरीगुड़िकायाम्॥) मत्तः।
वञ्चकः। इति मेदिनी॥
(यथा, भागवते। ८। २०। ३।
"स चाहं वित्तलोभेन प्रत्याचक्षे कथं द्विजम्।
प्रतिश्रुत्य ददामीति प्राकृतिः कितवो यथा"॥
धूर्त्तः। यथा, आर्य्यासप्तशती ३३।
"अस्थिररागः कितवो मानी चपलो विदूषकस्त्वमसि।
मम सख्याः पतसि करे पश्यामि यथा ऋजुर्भवसि"॥) खलः। इति शब्दरत्नावली॥
(यथा महाभारते। १। १। १५६।
"यदाश्रौषं वासवं तत्र राज्ञि
समाक्षिपत् कितवो मन्दबुद्धिः"॥)
रोचननामगन्धद्रव्यम्। इति जटाधरः राजनिर्घण्टश्च॥

किन्तनुः, पुं, (किं कुत्सिता तनुरस्य।) अश्वपादः। इति त्रिकाण्डशेषः। माकड़्सा इति भाषा॥

किन्तमाम्, व्य, (कुत्सितार्थे किम्। बहूनां मध्ये एकस्य अतिशये तमप्। "किमेत्तिङव्ययेति"। ५। ४। ११। इति आमुः।) एतैकतमम्। इति शब्दरत्नावली॥ इदमेषामतिशयेन किम्। इति व्याकरणम्॥

किन्तरां, व्य, (द्वयोर्मध्ये एकस्यातिशये तरप् आमुश्च।) एतैकतरम्। इति शब्दरत्नावली॥ इदमनयोरतिशयेन किम्। किम् शब्दोऽत्र कुत्सार्थः। अतिकुत्सितं रूपमित्यर्थः। इति मुग्धबोधटीकायां दुर्गादासः॥

किन्तु, व्य, (किं च तु च इति द्वन्द्वसमासः।) किम्पुनः। प्रागुक्तिविरुद्धार्थम्। यथा,—
"भृत्याभावे भवति मरणं किन्तु सम्भावितानाम्"।
इति प्राचीनाः॥

किन्तुघ्नः, पुं, ववाद्येकादशकरणान्तर्गतशेषकरणम्। इति दीपिका॥ तत्र जातफलम्।
"मित्रामित्रे नैव किञ्चित् विशेषो
धर्म्माधर्म्मे तुल्यता मानवस्य।
स्तोत्रे वादे सर्व्वदा प्रीतियुक्तः
किन्तुघ्नाख्ये यस्य नूनं जनिः स्यात्"॥
इति कोष्ठीप्रदीपः॥

किन्धी, [न्] पुं, (किं कुत्सिता धीरस्यस्य। इनिः।) अश्वः। इति त्रिकाण्डशेषः॥

किन्नरः, पुं स्त्री, (किं कुत्सितो नरः। अश्वमुखत्वात्तथात्वम्।) खनामख्यातदेवयोनिः। स तु अश्वमुखत्वात् कुत्सितनरः खर्गगायकः तुम्बुरुप्रभृतिः। तत्पर्य्यायः। किम्पुरुषः २ तुरङ्गवदनः ३ मयुः ४। इत्यमरः। १। १। ७४॥ अश्वमुखः ५ गीतमोदी ६ हरिणनर्त्तकः ७। इति शब्दरत्नावली॥ (यथा,—
"राक्षसाश्च पुलस्त्यस्य वानराः किन्नरास्तथा।
यक्षाश्च मनुजव्याघ्र! पुत्रास्तस्य च धीमतः"॥
इति महाभाते। १। ६६। ७॥)
अर्हदुपासकविशेषः॥ इति हेमचन्द्रः॥

किन्नरेशः, पुं, (किन्नराणां ईशो राजा।) कुबेरः। इत्यमरः। १। १। ७२॥

किन्नरेश्वरः, पुं, (किन्नराणां ईश्वरः।) कुबेरः। इति हलायुधः॥

किन्नु, व्य, (किं च नु च। इति द्वन्द्वसमासः।) प्रश्नः॥
(यथा हेः रामायणे। २। ७४। ३।
"किन्न तेऽदोषयद्राजा रामो वा भृशधार्म्मिकः।
ययोर्म्मत्युर्विवासश्च त्वत्कृते तुल्यमागतौ"॥)
वितर्कः। (यथा शकुन्तलायां १ अङ्के।
"किन्नु खलु यथा वयमस्यामेवमियमस्मान् प्रति स्यात्"॥) स्थानम्। सादृश्यम्। करणम्। इति जटाधरः॥

किम्, व्य, (कु + बाहुलकात् डिम्।) कुत्सा। (यथा गोः रामायणे। १। २२। २१।
"देवदानवगन्धर्व्वा यक्षाः पतगपन्नगाः।
न शक्ता रावणं सोढुं किं पुनर्मानवा युधि"॥)
वितर्कः। (यथा, हितोपदेशे।
"किमनुरक्तो विरक्तो वा मयि स्वामीति त्वास्यामि तावत्"॥) निषेधः। प्रश्नः। इतिमेदिनी॥

किम्, त्रि, क्षेपः। वितर्कः। निन्दा। परिप्रश्नः। इति मेदिनी॥ (यथा, मनुः ११। १९५।
"प्रणतं परिपृच्छेयुः साम्यं सौम्येच्छसीति किम्"॥
किमपि अनिर्व्वचनीयम्। यथा, विष्णुपुराणे १। १९। ७५।
"तस्माच्च सूक्ष्मादिविशेषाणां
अगोचरे यत् परमात्मरूपम्।
किमप्यचिन्त्यं तव रूपमस्ति
तस्मै नमस्ते पुरुषोत्तमाय"॥)

किमिच्छकः, पुं, (किमिच्छसीति प्रश्नेन दानार्थं कायति शब्दायतेऽत्र। निपातनात् साधुः।) व्रतविशेषः। तद्विवरणं यथा,—
मार्कण्डेय उवाच।
"अथ साऽवीक्षितो माता वीरा वीरप्रजावती।
पुण्येऽहनि समाहूय प्राह पुत्रमवीक्षितम्॥
पुत्राहमभ्यनुज्ञाता तव पित्रा महात्मना।
उपवासं करिष्यामि दुष्करोऽयं किमिच्छकः॥
स चायत्तस्तव पितुस्त्वया साध्यो मयापि वा।
प्रतिज्ञाते त्वया पुत्र! ततस्तत्र यतास्यहम्॥
द्रव्यस्याढ्यं महाकोषात् तव दास्याम्यहं पितुः।
धनं ते पितुरायत्तमनुज्ञातासि तेन च॥
क्लेशसाध्यो ममायत्तः स हि श्रेयो भविष्यति।
साध्यो भविष्यो यदि ते कश्चिद्बलपराक्रमैः॥
स ते साध्योऽन्यथा वापि दुःखसाध्यो भविष्यति।
तत्त्वं प्रतिज्ञां कुरुषे यदि पुत्रात्र वै व्रते॥
तदेतदहमारभ्ये कथ्यतां यन्मतं तव।
अवीक्षिदुवाच।
वित्तं मे पितुरायत्तं ममेशत्वं न तत्र वै।
यन्मच्छरीरनिष्पाद्यं तत् करिष्ये त्वयोदितम्॥
किमिच्छकं व्रतं मातर्निश्चित्य भव निर्व्यथा।
राज्ञा पित्राभ्यनुज्ञातं यदि वित्तेश्वरेण मे॥
मार्कण्डेय उवाच।
ततः सा राजमहिषी तद्व्रतं समुपोषिता।
यथोक्तं साऽकरोत् पूजां राजराजस्य संयता॥
निधीनामप्यशेषाणां निधिपालबलस्य च।
लक्ष्मीश्च परया भक्त्या यतवाक्कायमानसा॥
विविक्ते तु गृहान्तःस्थः सोऽथ राजा करन्धमः।
आसीन उक्तः सचिवैर्नीतिशास्त्रविशारदैः॥
सचिवा ऊचुः।
राजन् वयःपरिणतं तवैवं शासतो महीम्।
एकस्ते तनयोऽवीक्षित् त्यक्तदारपरिग्रहः॥
अपुत्रः स वने निष्ठां यदा भूप! गमिष्यति।
तदारिपक्षं पृथिवी निश्चितं तव यास्यति॥
वंशक्षयस्ते भविता पिण्डपिण्डोदकक्षयः।
एतन्महत्ते विवरं क्रिया हान्या भविष्यति॥
तस्मात् कुरु तथा भूप! यथा ते तनयः पुनः।
करोति सततं बुद्धिं पितॄणामुपकारिणीम्॥
श्रीमार्कण्डेय उवाच।
एतस्मिन्नन्तरे शब्दं शुश्राव जगतीपतिः।
पुरोहितस्य वीरायाः गदतोऽर्थिजनं प्रति॥
कः किमिच्छति दुःसाध्यं कस्य किं साध्यतामिति।
करन्धमस्य महिषी किमिच्छकमुपोषिता।
राजपुत्रोऽप्यवीक्षित्तु श्रुत्वा पौरोहितं वचः।
प्रत्युवाचार्थिनः सर्व्वान् राजद्वारमुपागतान्॥
मया साध्यं शरीरेण यस्य किञ्चित् ब्रवीतु सः।
मम माता महाभागा किमिच्छकमुपोषिता॥
गृह्णन्तु मेऽर्थिनः सर्व्वे प्रतिज्ञातं मयाच च।
किमिच्छय ददाम्येष क्रियमाणे किमिच्छके॥
मार्कण्डेय उवाच।
ततो राजा निशम्यैतत् वाक्यं पुत्रमुखाच्छ्रुतम्।
समुपेत्याब्रवीत् पुत्रमहमर्थी प्रयच्छ मे॥
अवीक्षिदुवाच।
दातव्यं यन्मया तात! भवते तद्ब्रवीहि माम्।
कर्त्तव्यं दुष्करं वा ते साध्यं दुःसाध्यमेव च॥
राजोवाच।
यदि सत्यप्रतिज्ञत्वं ददासि च किमिच्छकम्।
पौत्रस्य दर्शय मुखं ममोत्सङ्गगतस्य तत्॥
अवीक्षिदुवाच।
अहं तवैव तनयो ब्रह्मचर्य्यश्च मे नृप!।
न मे पुत्रोऽस्ति पौत्रस्य दर्शयामि कथं मुखम्॥
राजोवाच।
पापाय ब्रह्मचर्य्यं ते यदिदं धार्य्यते त्वया।
तस्मात्त्वं मोचयात्मानं मम पौत्रं प्रदर्शय॥
अवीक्षिदुवाच।
विरमास्मान्महाराज! यदन्यत्तत् समादिश।
वैराग्येण मया त्यक्तः स्त्रीसम्भोगस्तथा रसः॥
राजोवाच।
बहुभिर्युध्यमानस्य न दृष्टो वैरिभिर्जयः।
तत्रापि यदि वैराग्यमुपैषि तदपण्डितः॥
किं वा नो बहुनोक्तेन ब्रह्मचर्य्यं परित्यज।
मातुस्त्वमिच्छया वत्स पौत्रस्य मम दर्शय॥
मार्कण्डेय उवाच।
यदा स बहुशस्तेन प्रोक्तः पुत्रेण पार्थिवः।